

॥ अथ श्री यजुर्विधानम् प्रारभ्यते ॥

यजु. वि.
॥ १ ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीनेदपुरुषायनमः ॥ अथातो मन्त्रानुकल्पनं वसिष्ठादिभिर्ब्रह्मर्षिभिरनुष्ठितमनुव्याख्यास्यामो नान्या ब्राह्मणस्य कचिदुपार्जनक्रिया निद्यते धनानां यज्ञानां चैवावश्यं क्रिया किन्तु मन्त्रादुतिवीर्यजातं च वेदे तदुपदिश्यते ॥ अथ गृह्यं भवति याज्ञवल्क्योक्तं यजुर्विधानं व्याख्यास्यामोऽयेदानीं महान्याहतिप्रमुखानां कर्मव्याख्यास्यामः तदेद उपदिश्यते ॥ क एते मन्त्राः १ ऋग्यजुः सामाथर्वाङ्गिरसः ॥ उभयात्मका मन्त्राः ॥ देवता भीष्टपरा द्रव्यसंस्कारकाश्चेति ॥ क एते द्रव्यसंस्कारकाः १ एते तत्रैवोपयोगिनो येषु न देवताऽभीष्टपरास्तेषां सर्वार्थत्वमभिसन्धाय साधितानाञ्च फलदर्शनाञ्च मन्त्रलिङ्गदर्शनाञ्च ॥ तत्र कर्मकरणे तुला पुरुष चान्द्रायण कृच्छ्रादिभिः पूतशरीरेण कर्मापेक्षया द्वादशा

अ. १

॥ १ ॥

रात्र ६ षड्रात्रं त्रिरात्रमेकरात्रमिति च कर्माङ्गानि प्रायश्चित्तानि कार्याणि ॥ सर्वमन्त्राणां पूर्वमेवार्थलक्षमयुतं सहस्रमिति च सिद्धुपेक्षया कार्याणि कर्मावसाने च फलानामिर्ब्रह्मचारिणा भवितव्य ६ सरहस्यं कल्याणं सिद्धयोगा ज्ञातव्याश्चेति ॥ १ ॥ अथ रक्षार्थं पञ्चाङ्गान्युपदिश्यन्ते ॥ मन्त्राणामिषेत्वादीनां स्यं ब्रह्मान्तानां ७ शिवसङ्कल्प ६ हृदयं पुरुषसूक्त ६ शिर उत्तरनारायणी शिखा अप्रतिरथं कवच ६ शतरुद्रियमित्यस्त्रमयैतेषां विद्याङ्गानां मनोजूतिरिति हृदयमबोध्यग्निः शिरो मूर्धानं दिवः शिखा मर्माणि ते कवचं मानस्तोक इत्यस्त्रम् ॥ प्रणवो भूर्भुवः स्वरिनिहृदयादि ज्ञातारमिन्द्रं त्वचो अग्ने सुगन्तुः पन्थां असुचन्तं तत्वायाम्याने नि युद्धिर्नय ६ सोम तमीशानमस्मे रुद्राः स्योना पृथिवीत्येतत्सम्पुटं जपकाले होम

यजु. वि.
॥ २ ॥

कालेरहं कुर्यात्प्राचीं दिशमुपनिष्कम्य स्नातः शुचिः शुक्लाच्छित्रसदृशवासाः पवि
त्रपाणिरपा ॐ समीपे गोमयेन गोचर्ममात्रे ६ स्यष्टिलमुपलिप्य दध्यहृतदूर्वाप्रवाल
सिद्धार्थैः कलशान्पूरयित्वा हृदयेनाभिमन्त्र्य तोयं दद्यात्तिलैः ॥ एकहस्तादिकं मायत
नं त्रिषुकालेषु प्रोक्षयेत् ॥ शाकपिण्याकपयोभक्षमिताहार उदकाहारः शुक्लाहरो
वात्रीष्यहानि हृदयव्रतं चरेत् ॥ अथ ग्यादिरादशशङ्खोऽरत्निमात्राः शिरसा
ऽभिमन्त्रिता अग्निना दीपिता दशसु दिक्षु प्रक्षेप्तव्याः सर्वसत्त्वान्युच्चारि
तानि भवन्ति ॥ कर्मसिद्धिश्च जायते ॥ क्लृप्तफलानि भक्षयित्वा जपेत्
सर्वा विद्याः सिद्ध्यन्ति ॥ साक्षात्पुरुषं पश्यत्यणिमादयो लभ्यन्ते ॥ ब्र
ह्मणी अस्मिन्नायतन ऊर्ध्वबाहुः कर्म कुर्यादयगृह्यं भवतीति ॥

॥ २ ॥

सर्वत्रौङ्कारपूर्विकाभिर्महान्याहृतिभिराज्याहुतिसहस्रं जुहुयात् ॥ सर्वदेवतारा
धने समर्थो भवति तेजस्वी भवत्ययययेष्टं कर्म करणमेत्ताभिरौदुम्बरसमि
धोजुहुयात् पञ्चन्नकामो दधिपयोवा शान्तिकामोऽपामार्गस्तपुलार्कसमि
धोवाजुहुयादिरप्यकामोऽन्नमन्नाद्यकामो जातिमुकुलानां कुसुमानां युग्म
शोऽग्रयितानां मस्यष्टितानां घृताक्तानां मयुतं जुहुयात् कन्याकामो मुष्टिभि
स्तपुलज्जुहुयाद्भूमकामोऽपामार्गशारयोदकवासकस्यादिराणो वशीकर्तुका
मोऽभिचारार्थं विषरुधिराक्ता वैभीतकसमिधो न्याघातकसमिधोजुहुया
त् ॥ क्रोधेऽन्धने जनमरणे हृष्ये वा सर्वव्रीहीन् जुहुयात् उपशमयति दुर्वात्री
हिभिर्वा ॥ तन्त्रकृतित्रयं जुहुयात् सराजानं वशीकरेति सर्वव्रीहिभिः प्र

बज्र. वि.
॥ ३ ॥

दाभिर्हुत्वा बहुयशो भवति दुर्वा मायुः कामः पुष्पाणि वशीकरणकामो वासः कामः
कुशाग्रान् ब्रह्मवर्चसकामो भस्म तुषकं रकान् प्रत्यंगिरे काकोलूकपक्षशेमो वि
दूषणे चन्द्रग्रहे कपिलाघृत ६ सहस्रं सम्पाताभिर्हुत ६ स ६ श्रवेणैव वचामाले
उधायुताभिर्मन्त्रितां कृत्वा पिबेत्परममेधावी भवति पुत्रकामः संवत्सरमादि
त्याभिमुखः प्रतिदिनयुक्तमयुतं जपेत्पुत्रं लभते ॥ यद्यदिच्छेत्तत्तदर्थं याज्ञिकद्रव्य
जुहुयात्तत्तद्वश्यं सम्पाद्यत इत्यनेनादिष्टे युतहोमः ॥ ॐ कारेण गायत्र्या वा पृथगु
क्तानि कर्माणि भवन्ति सर्वमन्त्रस्याप्येष एव विधिः ॥ दूषतो बधोसीत्यनेनैका
दशाङ्गुलां लौहीं रयादिरीं वा पूर्वं सहस्राभिर्मन्त्रितां कृत्वा शत्रुग्रहे निखने दुद्रुसति
शत्रुभुवनं भुवनपतये स्वाहेति मन्त्रस्य प्रतिमन्त्रं महाव्याहृतिभिः कर्मवत्सू

अ. १

॥ ३ ॥

र्वस्यत्वेति पररक्षा प्रत्यङ्गिरश्च देवं वर्षयितुकाम उदुम्बरविल्ववेतसवारणानां
दधिमधुघृताक्तानां अयुतं जुहुयात् महावर्षं करोति ॥ व्यन्तु वय इत्यावाहनशब्द
स्य प्लुतः कार्यश्चादुष्या इति खल्वनेन मन्त्रेणो ॥ इतचक्षुरुदके प्रविश्याहोरात्रं
जपेत् ॥ अनुपहतचक्षुर्भवति ॥ अग्ने दब्धाय इति बह्वारिभुक्तोदरमालभ्य जपे
दशमानपि जरयति ॥ उपप्रयन्त इत्यनुवाकेन महानसाग्निमुपसमाधाय प्रत्यृचा
त्रमन्वहं जुहुयादन्नवान्नं च भवति ॥ तनूपा अग्नेसीति रुजाग्रस्तो दुर्वा जुहुयात् रुजा
मुच्यते ॥ स्थण्डिलमग्निकार्यं च कलशादिवज्रपेत् ॥ सत्त्वमिति नवभिर्यावत्सङ्ख्याया
गोस्थानमुपतिष्ठेत्तावत्सङ्ख्याकावत्सा भवन्ति गावश्च ॥ इहैव स्तेति यामेव धेनुमिच्छ
नितस्या एव पतितं गोमयं गृहीत्वा दधिमधुघृताक्तं जुहुयात्तामेव धेनुं लभत्यमोषं

यजु. नि.
॥ ५ ॥

कर्मेत्याचक्षते ॥ महित्रीणामव इति च्युचः पयि गच्छन् जपेत् क्षेमेण गच्छति
भुवः स्वः सुप्रजा इति महाव्याहतिवत्कर्मभिचारवर्जम् ॥ पुष्टिकर्मसु चैष ते
रुद्रभाग इति पूर्वेणार्द्धेन गात्रे धुकान्तपुलाञ्जुह्यात्साधनकामः ॥ धनकामो
वीरक्येण शतपुष्पान् क्रीत्वा जुह्यात्तन्मृत्युं शतगुणमुत्पद्यते ॥ द्वितीयेनार्द्धेन
मृषकशालभोत्पाते क्षेत्रमध्ये बलिं निवेदयेत् ॥ पिष्टं मुष्टिकं सुरामांसादिभिरु
पशाम्यते ॥ द्विपदचतुष्पदानामुपसर्गे भेषजमसीति दधिमधुघृतञ्जुह्याच्छां
ति भवति ॥ अम्बकमिति ऋगुभयेन शान्तिकामः पुष्टिकामो वा धान्यब्रीहिस
मिधोजुह्यात् ॥ अम्बकमिति कन्यानां सौभाग्यकामानां पतिकामानां वा स
र्वाभिस्त्रीभिराज्यहोमः ॥ पुरुषस्य कन्याकामस्यानेनैव विधिर्नैष होमः कन्या ॥ ५ ॥

याश्च नाम गृहीत्वा ॥ कृत्तिवासा अहिः सन्न इति भयेषु जपतां शिवं भवति ॥ ज
पे सर्वोत्तरवादी भवति लोकश्च वचनविधेयो भवति अम्बकमित्युगुभयेन धुत्
रकपुष्पाणां घृतपूर्णानां चतुष्पद्येशून्यायतने वामिमुपसमाधाय शतसहस्रञ्जु
हुयात्साक्षाद्भगवन्तं अम्बकं पश्यति ॥ दृष्ट्वैव तेनोपतिष्ठेत् उपस्थानान्ते अभीष्टा
न्कामान् लभते ॥ एतेनैव गुगुलधूपोदीपश्च नवनीतेनाथ भगवन्तं अम्बकं पश्यति
सुवर्णरजतमिश्राणां भाजनानां शतं लभते ॥ आकृत्या इत्यष्टौ सुचाहुतीर्जु
हुयात् राजकुले भवत्यन्वहं जुह्यात्कांस्यभाजनानां शतं लभते ॥ तिलाहुतीना
मष्टसहस्रमयुतं वा जुह्यात् ॥ गोत्रे आपदो न भवन्ति ॥ अकाले न कश्चिन्म्रियते ॥
चिदसीत्यृचं सहस्रञ्जपेत्सर्वोत्तरवादी भवति ॥ लोकश्च वचनविधेयो भवति ॥

यजु. वि.
॥ ५ ॥

अग्नेस्तनूरसीत्यनुवाकेन ब्रीहींस्तण्डुलान्पयसा युक्तान्सहस्रं जुहुयात् सर्वानिधि
र्भवति ॥ युञ्जते मन इत्यनुवाकं वैष्णवं सायम्प्रातः प्रयुञ्जानो दीर्घायुर्भवति न च
रोगी भवति भयमन्यत्रापि न भवति ॥ दिवो ना विष्णुरिति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ वि
ष्णोरराटमित्ययुतं जप्त्वा षट्सहस्रं जुहुयात्पातालेऽपि भयं न भवति ॥ अयं नोऽग्निरि
ति रात्रौ शरीरमायुधं चात्मानं चाभिमध्य सङ्क्रमे प्रविष्टे जयो भवति ॥ इदमापः प्रव
तेत्यप्सु निमज्ज्य जपेद्दोरात्रोपोषितो यावज्जीव कृतात्पापात्प्रमुच्यते ॥ दिवा ६३ इति
विघातकराजिकाभिरभिचारः ॥ युद्वाहिने शिन इत्युपश्रुतिमदोरात्रोपोषितः कुर्यात्
अग्नं आयूः ष्यग्रे यवस्येति ब्रह्मवर्चसकामस्याज्यहोमः ॥ उदुत्यं चित्रं देवानामिति ॥ ५ ॥
ब्रीहीं तण्डुलान्पयसा सिक्तान् शतमहस्रं जुहुयात्सर्वानिधिर्भवति ॥ चित्रं देवाना

अ. १

॥ ५ ॥

मिति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ विन इन्द्र इति यस्माद्दीधिको भविनुमिच्छति ब्रह्मवर्च
सेन विद्यया धनेन यशसा तस्य नाम गृहीत्वा जपेद्दीधिको भवति ॥ एतेनैवाज्याहुती
सहस्रं जुहुयाद्वासमिधुनं लभते ॥ विश्वकर्मन् इविषा नर्द्धनेनेति यामेव कन्यामि
च्छति तस्या एव नाम गृहीत्वा आयसी ७ सूचीं दशाङ्गुलां सहस्राभिमन्त्रितां कृ
त्वा तस्या एव गृहद्वारे निखनेत् ॥ म्रियते पुनर्नान्यस्मै युने दीयते ॥ प्राणायाम इत्य
वकाशां नित्यं जपेत्तेजस्वी भवति ॥ नीरुजः स्यात् ॥ आजिघ्रकलशमिति सहस्र
धुङ्नाम्यौ दुम्बरगोमयहोमः पशव्यं कर्म गोमयेन गोप्रकृतिं कृत्वा ॥ देवसवितमि
त्यन्नं जुहुयादन्नवान्भवति ॥ अन्नकामो वाजस्येममिति सप्तभिर्ऋग्भिराज्याहु
तीः सहस्रं जुहुयात् यद्यदन्नं च जुहोति तत्तदस्य भवति ॥ अग्ने अञ्छेति सहस्रं

यजु.वि.
॥ ६॥

जिन्नाम्यौदुम्बरतिलयवधान्यापामार्गतण्डुलान् जुहुयादन्नकामो धनकामो वीरक-
येण शतपुष्पाणि कीत्वा जुहुयात्तन्मूल्यं सहस्रगुणमुत्पद्यते ॥ औदुम्बरसमिधामयु-
तं जुहुयादन्नकामः पशुकामो घृतेन सर्वसमृद्धो भवति ॥ पलाशसमिधां दधिमधु-
घृताक्तानां न्ययो धमूलेऽग्निमुपसमाधाय सहस्रजुहुयात्सुवर्णमुत्पद्यते ॥ अप्रा-
मार्गसमिधं जुहुयात्सुवर्णमुत्पद्यते ॥ गोरोचनमष्टसहस्राभिमन्त्रितं कृत्वा ललाटे
तिलकं कुर्यात्सर्वजनप्रियो भवति ॥ इति यजुर्विधाने प्रथमोऽध्यायः ॥ १॥ सोमः
राजानमिति पौर्णमास्याः सम्बत्सरः सोममुपनिषेद्वाह्मणायाचनं दत्त्वा भुञ्जीत सि-
पं सोमयाजी भवति ॥ एनो यच्चेत्यनेन धनकामो होमद्रव्याणि जुहुयाद्युतम् ॥ अ-
र्यमणं बृहस्पतिमित्यादित्याभिमुखो यं काममभिसन्धाय जपेत्सि प्रमेवलभते ॥

अ. १

॥ ६॥

तत्तद्दिशो नमस्कृत्या सहस्रं कामं मनसा ध्यायन् जपेत्प्रतिदिनं सि प्रमेव तं कामं
लभते ॥ एष ते निर्वृत इति मांसं कीत्वा जम्बुकास्थि वा शूर्पे निक्षिप्य चतुष्पये
अहोरात्रेषितं हृश्चिरसि सहस्राभिमन्त्रितं कृत्वा प्रेक्षमाणो गच्छेत् यावत्कीर्तना
वदष्टगुणं सम्भवति ॥ अनेनैव तुषकण्टकहोमो गृहान्नैर्वृतस्थानं गत्वाभिचार-
केण विधानेनाग्निमुपसमाधाय शतसहस्राभिमन्त्रितं जुहुयात्फलमुद्भूयति ॥ रा-
जानं नगरञ्चोऽष्टादयितुमिच्छन् वैकङ्कतकण्टकानां तीक्ष्णतैलाक्तानां विषरुधि-
रेण कटुतैलाक्तानां द्विगुणं शतसहस्रं जुहुयात् ॥ होमान्ते नदीप्रस्रवणं गत्वा कपि-
लागोमयेन लिङ्गं प्रतिष्ठाप्य पद्मगव्येन स्नापयेत् ॥ रुद्राध्यायञ्जप्त्वा गुह्यैः पान्ते-
सह कर्तुः शान्तिर्भवति ॥ अमोघं कर्मैत्याचक्षते ॥ देवस्य त्वेत्यभिचार्यमाणः

यजु. नि.
॥ ७ ॥

सुवेणाधामार्गतपुलानां जुहुयात् ॥ सुवंच तस्मिन्देशे आगमनञ्च प्रतिमन्त्रमेव च
प्रत्यङ्गिरः ॥ ये देवा इति देवं वर्षयितुं कामः पुदुम्बरसमिधो दधिघृताका जुहुयात् ॥
प्रजापते न त्वहेतान्यन्येति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ रुद्रयत्त इति पलाशसमिधो जु
हुयात्सुवर्णमुत्पद्यते ॥ पायसं वा जुहुयात् ॥ घृतमधुमिश्रितमेवापामागौ दुम्बरी
णाममावास्यायामेतत्कर्म ॥ ३६ सः शुचिषदिति राज्ञाज्ञप्तो करिमात्रमुदकमुत्तीय
ज्ञातसहस्रञ्जपेत् उपपातकेभ्यो द्विगुणेन महापातकेभ्यो विमुच्यते ॥ चत्वारिंशद्वा
इत्यार्षभो मन्त्रः संकृद्भ्यसनादेव पूतो भवति ॥ दुष्परादिवेत्यन्तर्जपेदहोरात्रोपो
षितो विपापो भवति ॥ अथ महापातकसंयुक्तः पंचगव्याहरो गोष्ठमध्येऽग्निमुपस
माधाय गोमयेनानुलिप्ताङ्गोऽयुतं जप्त्वाष्टसहस्रं जुहुयाद्विपापो भवति ॥ ३७ ॥

निपापप्रणाशनम् ॥ देवायज्ञमतन्वतेति ब्राह्मणोऽनुवाकं जप्त्वा ब्रह्मलोके महीयते ॥
सुरान्तमिति चतुर्चं चेन पौर्णमास्या ७ सम्वत्सर ८ सोममुपनिष्ठते ॥ ब्राह्मणाय
येदत्वा भुञ्जीत क्षिप्रं सोमयाजी भवति ॥ अश्विनो भैषज्येनेति देवताभिषेकं कुर्या
त् ॥ ये देवा इति चतुर्चं कृष्णाणुं सर्वपापप्रणाशनम् ॥ हिरण्यगर्भो यः प्राणतो ब्रह्म
यज्ञानं महीधौः उपस्थासय अग्ने नय याते घर्म यमायत्वेत्यष्टचं जप्त्वा सुराणा
नाद्ब्रह्म इत्यायाः प्रमुच्यते ॥ पितृभ्यः स्वधायिभ्यः स्वधेत्यनुवाकशेषेणोत्तरेण
नुवाकेन पितृणामस्य्यातृत्तिर्भवति ॥ वसन्तेन ऋतुनेत्याज्याहुतीः सहस्रं जु
यात्सवितावरदो भवति ॥ नदीप्रस्ननं गत्वा स्थालीपाकविधानेनाग्निमुपसमा
धायौदुम्बरसमिधानामयुतं जुहुयात् ग्राम्या वीहयोऽस्य्या भवन्ति ॥ सुपर्णोसीत्युग

यजु. वि.
॥ ८ ॥

भयेन महाव्याहृतिवत्कर्म॥ नमः सुत इति निगडबद्ध उपरुद्धो व्यसनस्यो वा जपेन्निग
डेभ्यो मुच्यते॥ नमो भूत्या इति वीरक्रिय कीतानि शत पुष्पाणि जुहुयात् शतशो मृत्युमु
त्पद्यते॥ कामं कामदुघेति कामधुङ्क्न्या चतुष्पयेऽहोरात्रोषितः करीषतप्तायां भूमौ
सहस्राभिमन्त्रितं कृत्वा घृतज्जुहुयात् ग्रामलाभो भवति॥ अथ वा सुवर्णशतम्॥ शेष
देनाज्याहुतीः सहस्रं जुहुयाद्गोकामः॥ महाव्याहृतिवत्कर्म॥ सज्जूरन्ध इत्याज्या
हुतीः सहस्रं जुहुयात् कुशपुष्पहस्तः सुवर्णमुत्पद्यते॥ कुशपुष्पाङ्गुरेष्वज्याहुतीः
सहस्रं जुहुयाद्गोकाम इति॥ इति यजुर्विधाने द्वितीयोऽध्यायः॥ २॥ यात्रोषधीरि
त्यनुवाकेन वचामनुमन्त्रारोपणं कृत्वा इन्दुग्रहे शुद्धामुत्पाद्य त्रिरात्रोषितस्तां वचा
घृतेनालोडय संदितयाभिमन्त्र्य चन्द्रं दृष्ट्वा पिबेत् पयसा मासं भुक्त्वा शुनिधरो भ

अ. २॥

॥ ८ ॥

वति॥ यात्रोषधीत्युगुभयेनौषधीर्मभिमन्त्र्य पाययेदारोग्यं भवति॥ शतं च इष्ट
वा समित्पर्णं पलाशानीति वा जुहुयादरोग्यकाम प्रायुष्मान् भवति॥ ओषधीः प्र
तिमोर्ध्वमिति बीजवापनं कुर्यात् असद्वृत्तं भवतीति॥ ओषधीरिति मात्ररनाम्न्यो
दुम्बरतिलयवधान्यापामार्गहोमो गोकामोऽश्वकामो वा हिरण्यकामश्च॥ अश्वत्थेव
इत्यश्वत्थसमित्पर्णहोमो गोकामो धनकामश्च पुरुषनाम्नी चैषर्कः॥ यत्रोषधीः स
मग्मतेति राक्षोघ्ना यज्ञेऽन्यत्रापि यक्षराक्षसप्रेतपिशाचभूतडाकिनीभयेष्वाज्यहो
मः॥ अश्रावतीमित्यरिष्टनाम्न्या शान्त्यै पयोन्नं ब्रीहीन् जुहुयात्॥ उच्छुष्मा इति व
न्धस्यो जपेन्मुच्यते॥ इष्कतिरिति आत्मनिष्कृत्य र्यहोमः॥ अतिविद्या इत्यात्म
शरीरपावनाय जपो होमश्च कर्तव्यो रक्षणाय॥ यदि मावजयन्निब्रीहि होमः पापवि

यजु. वि.
॥ ९ ॥

मोचनाय॥ धान्यप्रतिकृतिनाभिचारे वशीकरणे च॥ यस्यौषधीः प्रसर्पथेति स
र्पनाभ्यात्मपावनाय च होमोभिचारश्च॥ साकं यस्मेति वायसो यस्मिन्काष्ठुप
निशेत् नद्रुहीत्वाष्टसहस्रमन्त्रितं कृत्वा शत्रुगृहे निखनेत् शत्रुर्नश्यति क्षिप्रं पदे नि
खनेत्कुप्टी भवति॥ वायसपत्रेण वा सहस्राभिमन्त्रितेन गृध्रपत्रेण वा प्रतिकृतौ म
र्मसु विद्वेष्टमियते॥ अन्यावद्वति वचोनाभ्याऽऽरेभ्यः कामो हस्तेनान्नं गृहीत्वा भुङ्क्ते
गान्मुच्यते॥ ऋगक्षरसमानाष्टसहस्राभिमन्त्रितां वचां ब्राह्मीं वा प्राश्नीयाच्चत्वारो न
णा वक्ष्यानि धेया भवन्ति॥ याः फलिनीरित्यृगुभयेन सर्वौषधीमिश्रेणोदकेन सहस्रा
भिमन्त्रितेनात्मानं स्नापयेत्॥ यावज्जीवकृतात्पापात्प्रमुच्यते॥ मुञ्चन्तु माशपथ्या
दितिरहस्यो मन्त्रः॥ सर्वोपद्रवविनाशनम्॥ आतुरमालभ्य सहस्रज्जपेत् सर्वोपद्रवंश

अ. ३.

॥ ९ ॥

मयति॥ शत्रुभयेऽभिचार्यमाणः करञ्जाहुतीनां शतसहस्रज्जुहुयात् परमशान्तिर्भवति
॥ अनपतन्तीति सर्वौषधीर्जुहुयात् मिष्टान्नमुत्पद्यते॥ भाण्डागारे धान्यानां रक्षण
ाय सर्वाणि भाण्डाद्रव्याणि जुहुयाद्वावज्जीवमक्षयाणि भवन्ति॥ या ओषधीरित्यृ
गुभयेनौषधीमूलमुद्वेत्तुर्लेपेन निधाय सर्वजनप्रियो भवति॥ या अरेरमुपशृण्वन्तीति
राजिकाभिः प्रतिकृतिं कृत्वाऽभिचारद्रव्यहोमेऽभिचारजपश्चानेनैव पाशाजालपाश
मन्थिना सप्ताहं लोष्टृक्षेपादात्मासाकर्तव्या शिखाबन्धश्चेति॥ नाशायित्री बलास
स्येति तुषभस्मनां लवणमिश्राणामाहुतीनां त्रिकदुक्कैरभ्यज्य चतुष्पथे शन्यायत
ने वाग्निमुपसमाधाय शतसहस्रज्जुहुयात् कृष्णाष्टम्यामारभ्य कृष्णचतुर्दशीं यावत्
उत्सादनाय रात्रौ स्वगृह एवारिर्निधनमुपयाति॥ मानेरिषदित्यृचातुराय इच्छाद्वेष

यजु. वि.
॥ १० ॥

शान्तिकरणे पयोऽन्नं ब्रीहीन्वाजुहुयात् ॥ ओषधयः समवदन्तेति सर्वकामको महा
व्याहृतिवत्कर्म ॥ त्वांगन्धर्वा इति पापमोचनाय होम उच्यते ॥ त्वमुत्तमा इत्यारि
वशीकरणे पयोऽन्नं ब्रीहीन्वाजुहुयात् ॥ मामादिः ६ सीरित्याभिचार्यमाणं प्राज्यं
जुहुयात् शान्तिर्भवति ॥ अभ्यावर्तस्वेति वल्मीकमुपादायायुतं तिलतण्डुलान् जुहुया
त्क्षेत्रे सस्यं लभ्यते ॥ दधिमधुघृतं जुहुयाद्गामे सस्यं लभ्यते ॥ अभ्येयत्त इत्यन्नं जु
हुयाद्दुग्धिर्भवति ॥ इष्कुर्तारमध्वरस्येति मधुलवणहोमः स्त्रीपुरुषाणां ६ सौभाग्यक
मः ॥ स्त्रीपुरुषाणामनिच्छतां दधिमधुघृतं जुहुयादिच्छा भवति ॥ कृतावानमिति
मुनिर्भूत्वाष्टसहस्राज्यहोमः सिद्ध्वा भवति ॥ प्राते वत्सो मनो यमादिति नयैवतत्क
र्म कुर्यात् ॥ बान्धवकामो धनकामश्च ॥ तुभ्यं ता अङ्गिरस्तमग्निः प्रियेषु स्वशिन

अ. ३.

॥ १० ॥

इति त्रिभिः पलाशसमिधो घृताक्ताजुहुयात् कार्वापणानां सहस्रमुत्पद्यते प्रातर्दि
ने ॥ असिद्धेशानम् ॥ द्रप्सश्च स्कन्दति इति दधिसारच्युतं होमः पशुकामः पुष्टिका
मश्च ॥ नमोऽस्तु सपैभ्य इति घृतपायसं नागस्याने जुहुयात् सुवर्णमुत्पद्यते ॥ या
इषव इति विलेप्रविष्टं सर्पदृष्ट्वा तत्रैवाज्याहुतीः सहस्रं जुहुयात् सुवर्णमुत्पद्यते ॥ अ
सिद्धेतु तदर्धम् नष्टे सुवर्णेऽमोघं कर्मेत्याचक्षते ॥ कोटरावस्थितस्याप्येवं विधा
नं परिशिष्यते ॥ कृणुष्वपाज इति प्रत्यङ्गिरे जपेत् ॥ उदमेति शत्रोर्नाम गृहीत्वा तु
षकण्टकराजिकाविषरुधिरादि जुहुयादन्ते वश्यो भवति ॥ ग्रामे जननाशो भवति
शत्रोः क्रुद्धस्य जपेद्दुशीकरणं तुषकणसर्पपाणि वा जुहुयात् ॥ काण्डाकाण्डादित्यु
भयेन दूवा प्रनालानामयुतं जुहुयाद्गामे जनमरणमुपशमयति ॥ द्विगुणेन नगरे वि

यजु.वि.
॥११॥

गुणेन विषये॥ मधुमान्न इत्यौदुम्बरारिसमिधो जुहुयाद्भुनक्तुः॥ अपाङ्गं भवति
देवं वर्षयितुं काममौदुम्बरविल्ववारणान् दधिमधुघृताक्तान् जुहुयादृष्टिर्भवति
अपः पीन्वेति शिखण्डवेतसवारणानां दध्यक्तानामयुतं जुहुयान्महावृष्टिर्भवति॥
अग्निर्देवतेति यवमुष्टिसहस्रं जुहुयादप्रतिहतवाक्धो भवति॥ अग्ने जातानित्यगु
भयेन महान्याहतिवत्कर्म द्वितीयस्योत्तरादूर्ध्ववर्जम्॥ अयं पुर इत्यनुवाकेन पञ्च
पुष्पाणोरक्तचन्दनाक्तानां मधुघृतपूर्णानां चतुष्पथे शन्यायतने वाग्निमुपसमाधा
य शतसहस्रं जुहुयादूर्ध्वशी प्रतिमां कन्यां लभते॥ अथ वा सुवर्णशतम्॥ अयमग्निः
सहस्रिण इति महाव्याहतिवत्कर्म॥ गोशफेनाज्याहुतीः सहस्रं जुहुयाद्गोशतं लभते ॥ ११ ॥
अनयैव समिद्धोमः पशुकामो हिरण्यकामश्च॥ सहस्रस्य प्रमेति महाव्याहतिवत्कर्म॥

अ. ३

॥ ११ ॥

इति यजुर्विधाने तृतीयोऽध्यायः॥ ३॥ नमस्ते रुद्रमन्यव इति चतुर्भिः प्रत्यृचं य
वगोधूमगवेधुकर्तिलान् दधिमधुघृताक्तान् जुहुयात् नान्येषां रुद्रो भवति॥ एका
दशरात्रेण जनमरणमुपशमयति॥ पञ्चदशरात्रेण राष्ट्रो पद्रवं विंशतिरात्रेण दैवो पद्र
वं मासेन पृथिवी जनमरणम्॥ गवामुपघाते गोषु मध्येग्निमुपसमाधाय नैकं हुत
समिधां दध्यक्तानामयुतं जुहुयाद्भुनक्तुः शान्तिर्भवति॥ द्विगुणेन महाशान्तिर्भवति॥
अद्भुवो नदिति सर्वरक्षाकर्तव्या॥ आतुरेभ्यश्च सर्षपान्सप्ताभिमन्त्रितान् कृत्वा च
तुर्दिक्षु क्षिपेद्दशसु दिक्षु रक्षाकृता भवति॥ पथि गच्छन्नेत्से मेण गच्छति॥ सर्षपैर्ब्र
ह्मराक्षसयक्षप्रेतपिशाचभूतेभ्यो मोक्षयति॥ गौरसर्षपैः स्कन्दग्रहादिभ्यः शिखां
परिजप्य रात्रौ स्वपेद्गोभयं न भवति सर्वरोगप्रशमनायौषधमभिमन्त्र्य पायये

यजु. वि.
॥ १२. ॥

त्सर्वरोगप्रशमनं भवति ॥ उदकेन सर्वसत्वानां ६ सर्वपैः सङ्ग्रहणे भस्मना यः सर्वभूता
नां मण्डलबन्धोऽग्निहोत्रे लौहं त्रिशूलं सहस्राभिमन्त्रितं कृत्वानागहृदयेक्षिपेत् ॥ स
कुलबान्धवानागानां शङ्खच्छान्तिः ॥ तालशब्देन भस्मना स्तम्भोत्सादनं करोति ॥
असौ यस्तामेत्यृगुभयेनाहरह उदयास्तमेन मुपतिष्ठते अस्य मन्त्रमुत्पद्यते ॥ देवं
क्षीरेण घृतेन च स्नापयेत् प्रसन्नो भवति ॥ वर्षते च ॥ अतसी पुष्पाणामयुतं जुहुया
दवश्यो वश्यो भवति ॥ सविता वरदो भवति ॥ उदकसक्त्वा हारो वर्षार्थं नेत स स
मिधां गोक्षीराक्तानामयुतं जुहुयाद्गवानादित्यो महावर्षं प्रमुञ्चति ॥ जाती पुष्पा
णामयुतं जुहुयादवश्यो वश्यो भवति ॥ सविता वरप्रदो भवति ॥ नमोऽस्तु नीलप्री ॥ १२ ॥
वायेति घृतं पायसं स्थण्डिलमुपलिप्यार्कप्रस्तरेण पद्मप्रस्तरेण वा कृष्णाष्टम्या

अ. ५

॥ १२ ॥

मारभ्य कृष्णचतुर्दशीं यावत् सहस्राभिमन्त्रितं कृत्वा निवेदयेत् कार्षापणानां
सहस्रमुत्पद्यते ॥ प्रमुञ्चधन्वानस्त्वमिति षड्भिरायुधान्यभिमन्त्र्य सङ्ग्रामे गत
स्य शत्रवः प्रपलायन्ते न चाभिमुखास्तिष्ठन्ति ॥ दर्भकण्टकानामयुतं जुहुयादना
मिकाङ्गुलिनखेनोत्पाटय शत्रोर्नामानुस्मरन् जपेत्सबलं शत्रुमुत्सादयति ॥ एवं
कृत्स्नं ग्रामं नगरमुत्सादयति ॥ राकेनाह्माराजानमहोरात्रैः रक्षितं क्षत्रियं दिवस
त्रिभागेन वैश्यं षड्गणेन शूद्रं स्त्रियञ्चाव्यवहितकर्मत्याचक्षते ॥ अथ वशीकर्तुमि
च्छन् पलाशाश्चत्वापामार्गार्कं विल्ववेतसशाखोटकान् दधि मधु घृताक्ताज्जुहुया
त्सर्ववर्णा वश्या भवन्ति ॥ अथ राज्यकामः पद्मकुमुदमौगन्धिकोत्पलादीनि भग
वतो महेश्वरस्योभयतश्चन्दनाक्तानि शिरसि शतसहस्रमारोपयेत् सहस्राक्षस्य

यजु. नि.
॥ १३ ॥

स्त्रियमुपेयाद्भानृव्या परुषाघोरावानिरुद्धातृतीये शतसहस्रेण साक्षादुपतिष्ठतेऽ
पमित्राणां चाश्वत्थराजवृक्षसमिधानामप्येष एवविधिः॥ देवस्य दक्षिणायां मू
र्त्तौ सघृतं गुग्गुलमष्टसहस्रं जुहुयात्षट्सहस्राणि वानभ्याहतं सर्वकर्मेत्याचक्षते॥
यथासिद्धानां महानसेऽग्रावष्टसहस्रं जुहुयात्द्रव्यमवाच्छिन्नमक्षय्यं भवति॥ मा
नो महान्तमिति तिलाहुतीनामयुतं जुहुयाद्गृहे बालानां परिजनस्य चारोग्यं भवति॥
मानस्तोक इति पृथगुक्तानि कर्माणि भवन्ति॥ नमो हिरण्यवाहव इति षड्भिरनुवा
कैः कदुतैलाक्तान् राजसर्षपान् जुहुयात् शत्रुमुत्सादयति॥ एवं कृत्स्नं यामं न
गरमुत्सादयति॥ एकाहेन राजानं महोरात्रेण ब्राह्मणं सर्वान्नमर्दुदिवसेन सत्रियं
दिवसत्रिभागेन शूद्रं स्त्रियं वाऽव्याहतं कर्मेत्याचक्षते॥ अथ वशीकर्तुमिच्छेत्

अप्र. ५

॥ १३ ॥

पलाशः श्वत्थार्कापामार्गवैकट्कानां प्रतिवर्णं घृतमधुक्षीरतैलाक्तानामयुतं
जुहुयात् कमशो वर्णचतुष्टयं वशमानयति॥ अथ राज्यकामः कुमुदं सौगन्धिकं
नीलोत्पलादीन् पूर्वकल्पेनारोपयेत् साक्षाद्गवतीश्वीरूपेणावतिष्ठते॥ नमः
सिकत्यायेति कलशामभिमन्त्र्याष्टशतेन राजानं स्नापयेत् सर्वविनायकेभ्यो
भयं न भवत्येवमेव रोगाभिभूतं स्नापयेत्॥ सर्वरोगेभ्यो मुच्यते॥ दुर्भगानैश्वर्य
भ्रष्टान् ग्रहग्रहीतान् पिशाचापस्माराभिभूतान् ज्वराभिभूतान् सर्वबाधाभ्यु
त्पाते समुद्रावे चन्दनेन क्षीरवृक्षफलगर्भेण बलातिबलाभद्रमुस्तकेन सङ्खा
भिमन्त्रितेन प्ररोषे स्नापयेत् सर्वभयेभ्यो मुच्यते॥ नमो वः किरिकेभ्य इति ति
लाहुतीनामयुतं जुहुयात् कार्षापणानां सहस्रमुत्पद्यते॥ अथापामार्गसमिधा

यजु. वि.
॥ १५ ॥

नामयुतं जुहुयात् सुवर्णमुत्पद्यते ॥ गुग्गुलुप्रतिमां हुरेणोत्कृत्याष्टसहस्रं
जुहुयादलङ्कृतां कन्यां लभते ॥ अथवासुवर्णशतम् ॥ गोशफेनचोद्भूतिसहस्रं जुहु-
यादेकादशधेनव उत्पद्यन्ते ॥ तिलतण्डुलानां शतसहस्रं जुहुयात् समृद्धो भवति ॥ ति-
लधान्याज्यशतपुष्पमयीं प्रतिमां कृत्वा जुहुयाद्राजा वश्यो भवति ॥ उत्पलपद्मानां
शतसहस्रं जुहुयात् स्वरूपेण राज्यलक्ष्मीमुपतिष्ठते ॥ चणकप्रमाणानां गुग्गुलुगुदि-
कानां शतसहस्रं जुहुयात् स्फीनं ससामन्तं राज्यमुपतिष्ठते ॥ देवस्य दक्षिणायां मूर्-
त्तौ बिल्वसमिद्धिः महासामन्तं राज्यं प्राप्नोति ॥ चतुष्पदे बल्मीकमृत्तिकायां लि-
ङ्गं प्रतिष्ठाप्य पद्मगव्येन स्नापयेद्गुद्राध्यायेनाभिमन्त्र्य मानस्तोकेन वा घृतपा-
यसं दिनेदिने बलिमुपहरेद्भूतेभ्यो भूतिकामः ॥ देवस्य दक्षिणायां मूर्त्तौ वचाफल-

प्र. ५

॥ १५ ॥

मर्दूपलं वा सूक्ष्मचूर्णं कृत्वा ताम्रभाजने स्थापयित्वा घृतेनालोडय प्रदेशिन्याष्ट-
सहस्राभिमन्त्रितं कृत्वा पिबेद् प्रतिहतनाभ्यो भवति ॥ स्वयमेव यथा वदति त-
था करोति ॥ औदुम्बरसमिधो दध्यक्तानां शतसहस्रं जुहुयात् सर्वाणि कर्माणि
सिद्ध्यन्ति सौवर्णलभते ॥ असिद्धेरजतमेव मौदुम्बरामलकविभीतकहरीतक्यो-
व्यारयाताः ॥ अन्तर्धानमिच्छन् पर्वतशिखरमारुह्य कणभुक् खोताञ्जनं सह-
स्राभिमन्त्रितं कृत्वा हस्तेनोत्पीडय तावज्जपेद्वावदुत्कामति धूम्रायनि पूर्णे
शतसहस्रे ब्रह्मघ्नस्यापि ज्वलत्पुष्पायमाणे सर्वलोकवशीकरणम् धूमायमाने
पादचारित्वम् ज्वलितेनाकाशशामित्वं रुद्ररूपीशशङ्खप्रभः समुद्रान्तां महीं पर्य-
टित् रुद्रस्यानुचरो भवति ॥ पद्मपुष्पाणां सुरभिचन्दनाक्तानां घृतपूर्णानां चतु-

यसु.वि.
॥१५॥

ष्यये शून्याय तने वाग्निमुपसमाधाय शतसहस्रं जुहुयात् स्वयमेव श्रीरुपतिष्ठते ॥
ईच्छति तथा करोति ॥ द्रापे अन्धस इत्याज्यं जुहुयाद्वासं स्य ह्ययाणि भवन्ति ॥
इमारुद्रायेति तिलाञ्जुहुयादयाचितं धान्यमुत्पद्यते सुवर्णं च ॥ दुर्वाप्रनालानां
मयुतं जुहुयान्महाज्वरोपघाते गतायुरपि दीर्घायुर्भवति ॥ अथ जेपन् शान्तिका
मोदधिघृतमधुप्रायसाहुतीनामयुतं जुहुयान्महाग्रहयक्षराक्षसभूतप्रेतपि
शाचादिभ्यो मोक्षयति ॥ घृताक्तानां वैकङ्कतसमिधामयुतं जुहुयान्महाज्वरग्रह
रक्षाभिचारकेभ्यो भयं न भवति ॥ गनामुपघाते गोष्ठमध्येऽग्निमुपसमाधाय वैक
ङ्कतौदुम्बरीणां समिधां जुहुयाद्गवां शान्तिर्भवति ॥ महाजनेनाभिभूयमानस्तुष्टं
जुहुयात्सर्वे वर्णा वश्या भवन्ति सर्वभयानि निषीदन्ति ॥ शाल्मली वैकङ्कतौदु

अ. ५

॥१५॥

म्बरीणां समिधां यवतिलानां चायुतं जुहुयाद्गवां शान्तिर्भवति ॥ महाज्वरग्रह
राक्षसप्रेतपिशाचभूतादिभ्यो मोक्षयति ॥ घृताक्तानां पलाशसमिधामयुतं जु
हुयाद्यावन्तश्चतुर्पदास्तावन्त एष एव विधिर्भवति ॥ जनमरणे ह्येवा तिला
नां घृताक्तानामयुतं जुहुयात् ग्रहग्रामनगरमध्येऽग्निमुपसमाधाय सुषुप्तेषु च
जनपदेषु च तस्मिन् दिक्षु बलीन् उपहरेत्सन्नद्रुत्पुरुषांस्तथा विष्ठात्कर्म कुर्यादो
दनं सघृतं तिलपिष्टं माषोदनं कृशरान्नञ्च सुप्ते जनपदे बलिमुपहरेत् सर्वरक्षेभ्यो
रुद्रेभ्यश्च पलाशपुटेऽप्येवमेवार्द्धमासेन जनमरणमुपशमयति ॥ मृष्टान्नेन शान्ति
केष्वेवं कुर्वन्ति ॥ ययोक्तेन चान्यं वशीकर्तुमिच्छैश्वर्यमुपयाति ॥ याते रुद्रशि
वातनूरिति जीर्णोर्णायाः प्रतिसरं सहस्राभिमन्त्रितं कृत्वा एकादशग्रन्थियुतं वा

यजु.वि.
॥ १६॥

त्वानां गुर्विणी नो च इस्ते व धीयात् बाला गुर्विष्यन् सुखेन वर्धन्ते॥ धनिकेभ्यो
धारणकस्य भयं न भवति॥ परिनोरुद्रस्येति वटप्ररोहसमिधामयुतं जुहुयात्पु
न आयुष्मानुत्पद्यते॥ मीदुष्टमशिवनमेति महाभये चोरभयेऽपि भये प्राणसङ्करे
वा मनसा जपेत्क्षेमेण गच्छति मुच्यते च॥ सर्वेभ्यो भयं न भवति॥ चिकिरिद्र
विलोहितेति महाजनपदविरोधेन राजा वा प्रत्यनिक पर्यावृत्तो युक्तः सर्वान्वीहीन
जुहुयात्सर्वेऽपि भग्नमनसो विमुखाः शत्रवः पलायन्ते॥ सहस्राणि सहस्रश इति
महाजनमरणे राजोपद्रवे वा शमी वैकट्क्यौ दुम्बरी समिधो यवतिलान्वा एकादश
धा भिमन्त्र्य शतसहस्रं जुहुयात् कृशरान्न पायसेन विडालमांसेन च बलिं राक्षसे
भ्यो निवेदयेन्मुच्यते॥ असङ्घाताः सहस्राणीति रक्तवासारक्तेष्णीषोरक्तमा

प्र. ५

॥ १६॥

ल्यानुलेपनो देवमभ्यर्च्य स्मशान एकवृक्षे नदीपुलिने चतुष्पथेऽरण्ये एका
दशशरानर्कतूलपरिवेष्टितान् महतैलाक्तान् स्मशानेऽग्नौ प्रदीप्ते दशार्चनैकाद
शा भिमन्त्रिते शत्रोः प्रतिकृतिं कृत्वोरसि कटुतैलेनाभ्यर्ज्य प्रतिमां कृत्वाऽव
स्थाप्य दक्षिणभूमिभागे एकैकेन श्रेण सहस्राभिमन्त्रिते नैकादशसु प्राणयतने
षु विध्वा योजनसहस्रान्तर्गतं शक्रलोकगतं वा शत्रुमुत्सादयति॥ देवासुरगन्ध
र्व यक्षराक्षसपिशाचभूतानुत्सादयति॥ आत्मशान्त्यर्थं देवं ह्रीरेण घृतेन च
स्नापयेत् रुद्राध्यायेनाभिमन्त्र्य मानस्तोकेन च घृतमधुपायसाहुतीनामयुतं
जुहुयात्॥ अधोदेशेऽधिष्ठाय कर्पटगृहादिषु मध्यत एष एव विधिरुत्सादने॥
फट्कारेण सर्वकर्माणि कारयेत्॥ नमोऽस्तुरुद्रेभ्य इति मध्याहेनुषकण्टकाजुहु

यजु. वि.
॥ १७ ॥

यात्सर्षपान्वा अहरहर्महाप्रत्यङ्गिरेष्टौ देवयो नयः सपिशाचाश्चरन्ति निशाच
राः शृण्वन्ति ये यातु धानास्ते सर्वे भस्मी भवन्त्यथ प्रदीप्तेऽग्नौ स्वकेशानां लुप्य
जुहुयाद्रक्षः शूल इस्त उतिष्ठति यदुच्यते तत्करोत्यथ वामाममुत्सादयत्यथ
वा कृत्यामुत्पादयितुं कामो रक्तवासा रक्तोष्णीषो रक्तमाल्यानुलेपनो देवम
भ्यर्च्यथ उमशानाङ्गारेषु लोहशलाकां प्रादेशमात्रां महानैलाकां शतसहस्रा
भिमन्त्रितां जुहुयात्तत उतिष्ठति रक्ताङ्गी रक्तनेत्रोर्दुर्केशी कृत्यानां क्षिप्रमेव
रुधिरकुम्भे पूर्णपात्रेण तर्पयेदन्यथा कर्तारमपि हिंस्यात् वक्तव्या च गच्छा
मुक्तं व्यापादयेति ग्रामे गृहे नगरे वा स्यात्सा त्वरिता पितः पितरिति नाम वदति
कान्यधिष्यामि यमाज्ञापयसि त्रैलोक्यावस्थितमप्युत्सादयाम्यथ वैकैकस्य

अ. ५

॥ १७ ॥

शरीरस्य ग्रामे गृहे नगरे वा व्याहृतं कर्मेत्याचक्षते ॥ अथ प्रयोगः ॥ शक्यावक
पयो भक्ष उपोष्य द्वादशरात्राणि लघुभ्यो लघूनि महत्सुमशान्ति तुला पुरुषचा
न्द्रायणमध्यत एष विधिः ॥ कल्यग्रहणे त्वत्चार्यमोमित्याभिवाद्या बलम्ब्य प्र
ठेत्तच्चैवान्यथा पठेन्न देयमिति न चैवान्यथा पठेन्न देयमिति ॥ इति यजुर्विधाने
चतुर्थोऽध्यायः ॥ ५ ॥ परस्यात्मरुजं सङ्ग्रामयितुमिच्छन्नुत्तमाङ्गे धातुराग
शिलां कृत्वा कुम्भेनोदकपूर्णेन सहस्राभिमन्त्रितेनात्मानं स्नापयेदश्मन्नूर्जमि
ति प्रदक्षिणं परिहृत्य कुम्भे शिलां कृत्वा शत्रोर्नाम ग्राह्यम् यं द्विष्यति निर
स्येत् कृत्वा सर्वरुजस्तस्य सङ्ग्रामंति ॥ विश्वतश्चक्षुरिति महाव्याहृतिवत्क
र्म ॥ देवस्य दक्षिणायां मूर्तेर्धृतपायसं पद्मानां वा शतसहस्रं जुहुयात्स्थण्डि

यजु.वि.
॥ १८ ॥

लमुपलिप्यार्कप्रस्तरे कृष्णाष्टम्यामारभ्ययावत्कृष्णचतुदशीसप्ताहं सुवर्णल
भेत्प्रत्यहम् ॥ योनः पितेति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ आशुः शिशान इत्यनुवाकेना
प्रतिरथेन रथं परशुमायुधमात्मानं चाभिमन्य सङ्ग्रामे प्रविशेज्जयो भवति ॥
चौरव्याघ्रसर्पसिंहादिभयेषु मनसा जपेत्सेमेण गच्छति ॥ यद्विच्छेत्स्तम्भ
यितुं तदनेन स्तम्भयति ॥ उदेनमित्याज्यौ दुम्बरसमिद्धो मः पशुप्रजापुष्टयर्थे ॥
सूर्यरश्मिर्हरिकेश इत्यर्कसमिधामयुतं जुहुयात्सुवर्णमुत्पद्यते ॥ विमानेषु
इत्यगुभयस्य महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ मध्याह्ने समुद्रां नदीं गत्वा द्वीपमध्येऽग्नि
मुपसमाधाय घृताक्तान्कृष्णतिलान् शतसहस्रजुहुयात् विमानैश्चन्द्रवर्चसे
समास्ताः सर्वालङ्कृताः सुकेशाः सपरिच्छदा अपसरस प्रागच्छन्ति ॥ तत्स्थाने

अ. ५

॥ १८ ॥

सर्वालङ्करणानि वासांसि च मुक्त्वा विचामस्ताः स्वानि गुह्यायतनानि दर्शय
न्ति यदितानि दृष्ट्वेन्द्रियविकारो भवेच्छापं प्रददन्ति तदा तस्मै ॥ अथ दृढव्रतो अ
ग्रे महीं वीक्ष्यमाणस्तावज्जपेद्दुदकमुत्तीर्य वासांसि धारयन्ति दिव्यैर्विलेपनैर्द्वै
विलेपयन्ति ॥ पाणिभिर्गृहीत्वा विमाने समारोपयन्ति तासां सर्वासामधिपति
र्भवति ताभिः सह लोकं गच्छति ॥ मध्यन्दिने चौदुम्बरतिलयवधान्यापामार्गहे
मादर्यं प्रदां देवकन्यां च पश्यति कन्या इव बहनुमित्यर्घदद्यात् ॥ अनेनैव विधि
नार्थवत्प्रज्ञात्कर्म ॥ प्राचीनमनुप्रदिशं प्रेहीत्याज्याहुतिं सहस्रं जुहुयाद्दिप
दचतुष्पदकामः ॥ अग्रे सहस्रासेति सहस्रधुङ्नाभ्यां सहस्रमाज्याहुतिः द्वि
पदचतुष्पदकामः ॥ एवं पृथगुक्तानि कर्माणि भवन्ति ॥ महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ आ

यजु. वि.
॥ १९ ॥

जुह्वान इति सहस्रनाम्नि चैष वाक् ॥ सहस्रधारया पृथगुक्तानि कर्माणि भ
वन्ति ॥ ता ऽसवितुरिति गोमयं सहस्राभिमन्त्रितं कृत्वा संल्लिप्तशरीरं स्ना
पयेत् यावज्जीवं तस्य गावो न क्षीयन्ते ॥ दुह्यमानाया नाम संगृह्य परिवेषं
कृत्वोदकमवतीर्य तावज्जपेत् यावन्मुक्ताधेनुर्लभ्यते ॥ शमीसमिधामयुतं जु
हुयाद्दुषभादिकं लभते ॥ गोशफेनाज्याहुति सहस्रं जुहुयाद्गोशतं लभति ॥ रा
वं हस्त्यश्वमहिषजाविका यथासङ्गेन व्याख्याताः ॥ घृताक्तानां पायसाहुती
नां वारुणेन सुवेणाष्टसहस्रं जुहुयात् होमान्ते दशमहिष्यो लभ्यन्ते ॥ विधेम
इति वैकङ्कतसमिधां शतसहस्रं जुहुयात् सर्वसमृद्धो भवति ॥ विधेम इत्यौदु
म्बरसमिधां दध्यक्तानां दशसहस्रं जुहुयाद्गृहे नर्मस्यं भवति ॥ सप्तने इ

अ. ५

॥ १९ ॥

त्याज्याहुतिं सहस्रं जुहुयात्तेजस्वी भवति ॥ औदुम्बरसमिधां दशसहस्राणि जु
हुयात्सप्तसुवर्णानि भवन्ति ॥ एवमेवापामार्गतपुला व्याख्याताः ॥ सार्वकामि
की चैषा ऋक् ॥ सकृदौदुम्बरपात्रेण पूर्णाहुतिहोमेन यद्यत्कामयते तत्तल्लभ
ते ॥ महावाते शुक्रज्योतिरिति सप्तगुणान् जपेच्छांति भवन्ति ॥ इन्द्रं दैवीरिति
जातिकलिकानां सुरभिचन्दनाक्तानां घृतपूर्णानां शून्यायतने चतुष्पथे वा
मिमुपसमाधाय शतसहस्रं जुहुयात्सर्वालङ्कारभूषितां कन्यां लभते ॥ इमं
स्तनमिति समुद्रगं नदीं गत्वोदकमवतीर्य युतं जप्त्वा षट्सहस्रं जुहुयाद्गामं
लभते ॥ घृताधारैषा ऋक् ॥ अर्कपत्राणामयुतं जुहुयाद्गामान्दशलभते ॥ औ
दुम्बरपत्राणाञ्चाप्सु प्रविश्य जपेदक्षिरोगं न भवेत् ॥ ब्रीहिपशुकाम इति सर्व

यजु. वि.
॥ २० ॥

ब्रीह्यन्पयसा संयुक्तान् शतसहस्रं जुहुयात् ॥ घृतं मिमिक्ष इति एकादशभिर्ऋग्भि
र्धृतधाराभिराज्याहुतिसहस्रं जुहुयादसु प्रविश्य जपेद्रोगभयं न भवति ॥ वाज
श्म इति सप्तभिः पावमानमेतेनैव पञ्चभिराज्याहुतिसहस्रं जुहुयादसु प्रविश्य
जपेदक्षिरो गो न भवति ॥ ब्रीह्यश्म इति सर्वब्रीह्यन्पयसा संयुक्तान् शतसहस्रं
जुहुयाद्गामे ब्रीह्योऽक्षयाः भवन्ति प्राणिनां शतं पुष्पाति ॥ विश्वे ऽप्रद्यमरुत इति
व्याहतिवत्कर्म ॥ वाजो न इति त्रिभिर्ब्रीह्यन्पयसा जुहुयादयाचितं धनमुत्पद्यते ॥ स
म्मासृजामीति स्वाम्यमिच्छन् पयोदधिमधु घृतमिश्रान्सर्वान् ब्रीह्यन् हुत्वा ग
च्छेत्प्रभूतं लभते वर्षति च ॥ अयाचितं धनमुत्पद्यते ॥ ऋताषाडिति षडृचेना
ज्याहुतिसहस्रं जुहुयादूर्ध्वति ॥ स नो भुवनस्येति गृह्णास्तुनाज्याहुतीनामष्ट

अ. ५

॥ २० ॥

सहस्रं जुहुयात् वास्तुदोषान्मुच्यते ॥ यास्ते ऽप्रम इति सौभाग्यकामो जपेत्
वटप्ररोहसमिद्धिः पुत्रकामः ॥ दिवो मूर्धेति महाव्याहतिवत्कर्म ॥ विश्वस्य मू
र्ध्नि इति देवं वर्षयितुकाम उदके प्रविश्याहोरात्रं जपेदहोरात्रादूर्ध्वति ॥ वृष्टय
र्थं शिखण्डादीन् जुहुयादूर्ध्वे भवति ॥ इदं हविरित्यात्मनस्तेजो बलवृद्धये प
यसा होमः ॥ इन्द्रियाविकलो जपेत्पूर्णेन्द्रियो भवति दीर्घायुः प्रजावान्रथात् ॥
अम प्राय ७ षीत्याज्याहुतिसहस्रं जुहुयाच्छत्रुगृहे जपेन्मित्रमिवोपचर्यति ॥
अपां फेनेनेति जयकामो लाजाज्जुहुयात् ॥ आज्यमधुमिश्रान्सर्वान् लाजा
न्वा ॥ यो भूतानामिति महाव्याहतिवत्कर्म ॥ आतारमिन्द्रमिति च ॥ महीमूषु
मातरमिति अृचेन नानमारोहति क्षेमैर्नरति ॥ हिरण्यपाणिमूतय इत्यर्कस

मनु. वि.
॥ २१ ॥

मिधानामयुतं जुहुयात्सुवर्णमुत्पद्यते ॥ अजीजन इति रहस्यो मन्त्रः ॥ एतेन नागानु-
पशमयन्ति नागावशमायानि ॥ पौषे लोहमयं शूलं सहस्राभिमन्त्रितं कृत्वा दक्षि-
णपादेनाक्रम्य पयोदधिं मधुगुडाहुतीनामयुतं जुहुयात् होमान्ते विकृतरूपाः स्त्रिय-
उत्तिष्ठन्ति किमस्माभिः कर्तव्यमिति ब्रूवते यो मनसाभिरुचितकामस्तेन कामेन
ततः प्रेरयेत् ॥ नमोऽस्तु सर्पेभ्य इति निसृभिरर्घ्यं दद्यादप्यागारे गोमयेन लिङ्गं प्रति
ष्ठाप्य पंचगव्येन स्नापयेत् दक्षिणतः शूलं निखनेन सहस्रं जपेत्सिद्धं कर्मेत्याचक्ष-
ते ॥ वृष्टधर्येशिखण्डादीन् जुहुयाद्दृष्टिर्भवति ॥ अतसीपुष्पैर्महावृष्टिर्भवति ॥ सर्व-
कर्मसु मध्ये कृच्छ्रे गायत्र्याः शतसहस्रं जपेत्पूर्वमेवैतत् ॥ गणानान्तेति चाग्नौ दु-
म्बरतिलयवधान्यापामार्गहोमोऽर्थप्रदश्चतुष्पथे चैतत्कर्म ॥ वशीकरणे पिचुमन्त्र-

अ. ५

॥ २१ ॥

पत्रं सहस्रं जुहुयात् ॥ देवं त्र्यम्बकं स्थापयेत् ॥ बल्मीकमृतया लिङ्गं मनयैव भगवतो
वक्रतुण्डस्यारिष्टपत्रं पयसा षडङ्गुलमानीय तुषकण्टकाञ्जुहुयाद्दूलिं च निवेदयेत् ॥
मांसापूपनिलपिष्टकमाषौदनं परमात्रकृशरान्नं च फलान्यक्षतानि च पुष्पाणि च
वक्रतुण्डस्यैतानि कर्माणि भवन्ति ॥ गायत्री त्रिष्टुविति पञ्चभिर्यथासङ्ख्येनाज्या-
हुतिं सहस्रं जुहुयात्सिद्धं कर्मेत्याचक्षते ॥ महानाभ्य इति खादर्वसुचा तिलान्नि-
ष्पीड्य तैलमष्टसहस्रं जुहुयात् ॥ वधवन्धनान्मुच्यते सर्वस्माद्गुह्यान्मुच्यते ॥ राजानमु-
त्सादयितुमिच्छेत् वैकङ्कनकण्टकानां तिलतैलाक्तानां विषरुधिराक्तानां समिधां
द्विगुणं शतसहस्रं जुहुयात् होमान्ते स पुरोहितो नराधिपः पराभवं याति राज्ञो मन्त्रभे-
दः समुत्पद्यते ॥ अथ वशीकर्तुमिच्छेच्छिखां परिजप्य बिल्वकण्टकानामयुतं जु-

यजु. वि.
॥ २२ ॥

हुयात् ॥ रात्रौ मन्त्रभेदः समुत्पद्यते ॥ सर्वकर्मसु मध्ये कृच्छ्रे गायत्र्याः शतसहस्रं
जपेत्पूर्वम् ॥ नभ उदये गेत्युदरमभिमन्त्र्य पादानन्तरं रात्रौ स्वपेदुदरदोषान्मुच्यते ॥
विधृतिन्नाभ्येत्याहुतीनां शतसहस्रं जुहुयात् पर्याप्तां भूमिं लभते ॥ जुम्बकाय स्वा
हेति वरुण इदयो मन्त्रः ॥ अश्वमेधावभृये स्नात्वा ब्रह्म इत्याद्याः सद्य एव मुच्यते ॥
सकृदन्तर्जलं जपेत् सम्वत्सरकृतैर्नोऽपि भिहरति ॥ आनो भद्रा इधनुवाकं सततं श
तं जपेदायुष्मान्भवति ॥ भद्रङ्कणैर्भिरितीन्द्रियविकलो जपेत्पूर्णेन्द्रियो भवति ॥
यद्वध्यमित्येतां जप्त्वा नावसीदति ॥ इति यजुर्विधाने पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥
अग्निं पृथिवीं चेत्यवशं वशमानयति सर्वकर्मारम्भेष्वयुतं जपेत् ॥ सर्वकर्माणि ॥ २२ ॥
क्षिप्रं सिद्ध्यन्ति ॥ होमजपेषु च तुल्यासङ्गः ॥ अग्निं पृथिवीं चो जपकर्मक्षिप्रं

सिद्ध्यन्ति ॥ सकमा अद्यत इति परेण संव्यवहारे जपेत्सिद्ध्या भवति ॥ ब्रह्मराज
न्याभ्यामिति सर्वकर्मारम्भे जपेदयुतं सर्वकर्माणि क्षिप्रं सिद्ध्यन्ति महाव्याहुती
नामप्येष विधिः ॥ बृहस्पतेऽप्रति यदर्य इति महाव्याहुतिवत्कर्म ॥ अग्निं कृषि
रिति तिलाहुतीनामयुतं जुहुयात् सुवेणोद्यम्योद्यम्य गार्हस्थ्यं न क्षीयते न धान्यं
कटु भवति ॥ समास्त्वेति नवर्चेन पायसाहुतीनामयुतं जुहुयाद्गोष्ठमध्येऽग्निमुप
समाधाय गोपनोपलिप्य यावद्विच्छन्ति गावस्तावत्सङ्ख्याकाः लभन्ते ॥ समास्त्वा
ग्र इति नित्यं स्वयं ज्वलितमग्निमभिष्टुयात् समिद्धं ततोऽन्यत्रापि शत्रवो सिद्ध्य
न्ति ॥ संचेद्यस्वेति वैकङ्कतसमिधां घृताक्तानामयुतं जुहुयात् यशस्कामो रधि
घृतं जुहुयात् ॥ सौभाग्यकामस्त्वामम इति तुषकण्टकानामयुतं जुहुयात् शत्रून्

यमु.वि.
॥२३॥

नाशयति आत्मनो जयायाज्याहुतीर्जुहुयात्॥ इहेवास इत्यनेनाज्यं श्रीकामोजु
हुयात्॥ हस्तेणाम इतिसप्तानांमुपशमनायात्मनो जयायाज्याहुतीनामयुतंजु
हुयान्नामयाहयम्॥ अतिनिड इत्यग्निमुपहृतार्चिः परैरवरुद्धोऽनवरुद्धो भवति॥
अनाधृष्यो जातवेदा इत्यग्निप्राकारमुल्कया मण्डलबन्धो मानुषभयाद्यपोऽति॥
बृहस्पते सवितरिति सौभाग्यकामो दधिमधुघृतं जुहुयात्सुभगो भवति॥ कन्या
दानसमये जपेदामरणात्तस्मै प्रदीयते॥ अमूत्रभूयादध इत्यायुः कामो दूर्वां जुहु
यात्॥ अभिशस्तुषाञ्जुहुयात्॥ ऊर्द्धा अस्येति वैकङ्कतसमिधानामयुतं जुहुयात्
देशे शत्रुभयं न भवति॥ अयश्शौकं तु मिच्छेच्छिखां परिजप्य जाती कष्टकानां ॥ २३ ॥
मयुतं जुहुयाद्देवशत्रुरपि वश्यो भवति वचनविधेयम्॥ तनूनपादसुर इति न्यग्रो

प्र. ६.

॥ २३ ॥

धमूलेऽग्निमुपसमाधाय अशोकपुष्पाणां घृतपूर्णानां शतसहस्रं जुहुयात् असु
रकन्यां पश्यति दृष्ट्वा अनुवाकशेषेणार्घ्यं दद्यादग्निमुखे दिव्यं सुवर्णं प्रयच्छति॥ न
चेत्तूष्णीमनुगच्छेद्भूयात्तत्र प्रतिनिवर्तते॥ बिले प्रवेशनकाले पाणौ गृहीत्वा प्रवि
शति॥ विरात्रौषितस्तत्स्वामी भवति॥ राये नु यं यज्ञत्रोदसीति अनुवाकशेषं
निवाते जपेद्वातो याति॥ एकया च दशभिश्चेति तिसृभिर्घृतं जुहुयात् वातरोगा
न्मुच्यते॥ एकयादीनां महाव्याहुतिवत्कर्म॥ अभित्वेति सप्तभिर्देवं वर्षयितुका
मउदके प्रविश्याहोरात्रं जपेदुषंति॥ कयान इति माषोदनं तिलमिश्राणामाज्या
हुतीनां त्रिकेनाभ्यज्य चतुष्पथे शन्यायतनेऽग्निमुपसमाधाय शतसहस्रं जुहु
यात् होमान्ते चित्राङ्गदो विद्याधरो दिव्यसुवर्णराशिं ददाति॥ ऊर्जो न पानमित्यन

यनु-वि
॥ २५ ॥

यादधिमधुघृतं जुहुयादापदो मुच्यन्ते ॥ सम्बत्सरोऽसीत्याज्याहुतीनामयुतं जु-
हुयात् यावज्जीवेतावद्रोगभयं न भवति ॥ प्रेत्या एत्या इति तिलान्मधुसहितान्
शतसहस्रं जुहुयात् सुवर्णमुत्पद्यते ॥ न कश्चिद्दामिहर्ता भवति ॥ केतुङ्कुण्वन्नित्य-
नुवाकेन रथं ॥ शास्त्रमायुधं चात्मानं चाभिमन्त्र्य सङ्ग्रामे प्रविशेज्जयो भवति ॥
धन्वना गा इति धनुर्वेदमन्त्रस्वाध्यायाद्यावद्रणरीक्षायां दीक्षितो भवति द्वावि-
यः ॥ सा च दीक्षा त्रिविधा ॥ प्रथमा गोब्राह्मणहिताय ॥ द्वितीया स्वामिहिताय ॥
तृतीया त्महिताय ॥ दीक्षयित्वा प्रयोजयेत् ॥ स्थण्डिलमुपलिप्य कृशोष्पतिष्ठेत्
संनह्यत इति ॥ मर्माणित इति कवचं परिधत्ते धन्वना गा इति धनुर्योजयेज्ज्यो ॥ २५ ॥
चाभिमन्त्रयेत् ॥ ते प्राचरन्तीति विस्फुरणम् ॥ वक्षन्ती वेदिति ज्याभिमर्शनमहि

प्र. ६

॥ २५ ॥

रिवेति इस्तवेष्टनमभिमन्त्रयेत् ॥ बद्धीनां पिता बहुरिति तूणकपालमभिमन्त्र्य
परिधत्ते ॥ सुवर्णवस्तु इति नैर्ऋतीं दिशमेकमिषुं क्षिपेत् ॥ अपउपस्पृश्य वन-
स्पते वीङ्ङु इति रथमालभते ॥ युज्जन्ति ब्रह्ममित्यश्वानां योजनमसियम इति व-
न्धनम् ॥ प्राद्भुः शिशान इत्यनुवाकेनालम्भनं करोति ॥ विष्णोः क्रम इत्यारोह-
णं करोति ॥ आजङ्घन्तीत्यश्वानां ताडनं करोति ॥ अक्रन्दग्निरित्युत्सर्जमाने
जपेत् ॥ याः सेना इति परसैन्याभिमुखं रथं बाहयेत् ॥ रथेति षुन्नित्यवस्थापये-
त् ॥ सदुन्दुभेरिति दुन्दुभीनां ताडनम् ॥ अहिरिव भोगैरितीषुं गृह्णाति ॥ यत्र वा-
णा इति रथं बाहये योजयेत्येवं विद्वान् शास्त्राणां चात्मानमेवं युध्यमानो राजा
पराजितो भवति ॥ शक्रमपि योधयेत् ॥ यमेन दत्तमित्यश्वानभिमन्त्रयेत् ॥ आन्तः

यजु.वि.
॥२५॥

पुनः पुनः ॥ त्रीणित इत्यश्वयन्थीन्मोचयेत् ॥ मडाँइइन्द्र इत्यासनमिन्द्रो वृत्रमि
तिरयम् ॥ कुतस्त्वमितियो धान् सहसाभिभाषयेत्तान्प्रतिजपेत् ॥ सुसमिद्धाये
त्याहवनीये समिधमादधाति ॥ न तद्रक्षा ७ सीति सुवेणान्याहुतीः सहस्रं
जुहुयात् ॥ सत्रियाणां छत्रत्राणाय गतायुरपि दीर्घायुर्भवति ॥ शन्नो देवीत्यु
पस्थायोपविशेदेषारणदीक्षा ब्राह्मणैरपि प्राणसंशये अस्वमादहीत ॥ यमेन दत्त
मित्यश्वशकृदाज्याहुतीनामष्टसहस्रं जुहुयाच्चतुरोऽश्वाल्लभते ॥ असियम इ
ति तिलाहुतीः सहस्रं जुहुयात् मधुपूतं देवमनुलिप्यमालाभिरभ्यर्चयेत् विपापे
भवति ॥ ब्रह्मघ्नमपिलक्षणेन तारयेत् ॥ समिद्धो अयेति होमकाले सर्वदेवता
नामावाहनम् ॥ अग्नये गायत्रायेति सर्वकामिकं चरुं कुर्यात् ॥ विश्वानि देवस

अ. ६

॥२५॥

वितरिति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ आदित्यमुषः काले चोपतिष्वेद्विपापो भवति
उदकसक्त्वाहरो जपेन्मानसमेकं सहस्रं सहस्रं जुहुयात् ब्रह्महत्यादिभ्योऽ
पि मुच्यते ॥ विभक्तार ६ हवामह इति सप्तम्यां महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ कुशपुष्प
मालां कृत्वौदुम्बरसमिधां होमे यावच्छुष्यति पुष्पाणामार्द्रकेशस्य साहस्रिकं
कर्म ॥ गोशफेनाज्याहुतीः सप्त जुहुयात् गोकामो मध्याह्ने गोमयपिण्डं सहस्रं
भिमन्त्रितं कृत्वा निवेदयेदक्षय्यमन्नमुत्पद्यते ॥ वनेऽपि बुभुक्षित आदित्याभि
मुखोजपेत् सर्वतो भोजनं लभते ॥ सहस्रशीर्षेति शिरोनाभ्या महाव्याहृतिवत्
कर्म ॥ गोशफेन दशवर्तिनेन दशैवाज्याहुतीर्जुहुयात् दशधेनव उत्पद्यन्ते ॥ अ
दुःसम्भृत इति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ वेदाहमिति देवं वर्षयितुं काम उदके प्रवि

यजु. वि.
॥ २६ ॥

त्रयाहोरात्रं जपेत् ॥ मध्याह्नं च ॥ यो देवेभ्य इति ऋचो नाभ्यामहाव्याहृतिवत्कर्म ॥ श्री अतिलक्ष्मी अति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ श्री कामः कुमुदसौ गन्धोत्पलानां शतसहस्रं जुहुयात् ॥ अप्सु प्रविश्य श्रीमान् भवति ॥ उत्तरनारायणेनादित्यमुप-
च्छानं कामं नाम ग्रहणं चैवं सर्वत्रावश्यक कर्मैत्याचक्षते ॥ सदस्पतिभिश्चन्द्र-
ग्रहे वचां ब्राह्मीनां प्राश्नीयात्परममेधा कामः ॥ अस्याजरास इत्यनुवाकेनाग्नि-
मुपतिष्ठते ॥ मिर्वरदो भवति ॥ सततं कर्मैत्याचक्षते ॥ त्रीणि शतेति चाग्नेशुद्धे-
ति च सौभाग्यकामो दधि मधुघृतं जुहुयात् ॥ प्रवोमह इति तिलतण्डुलान् जुहुया-
दुमिकामः ॥ इन्द्रो वृत्रमिति पुष्टिकामो न्नं जुहुयादायुष्काम आज्यं जुहुयात् ॥ अ-
दत्त इत्यौदुम्बरीः समिधो जुहुयाद्भुक्तकामः ॥ विभ्राडित्यनुवाकं सततं जपेत्तेजस्वी

अ. ६

॥ २६ ॥

भवति नीरुजश्च ॥ आन इडाभिरित्यौदुम्बरसमिधामयुतं जुहुयात्प्रशुका-
मः ॥ यदधेति आडडिसाकादीन् जुहुयाद्दृशीकरणाय जपेद् ॥ तत्सूर्यस्येति
सहस्रं जुहुयाच्चक्षुष्मान् भवति ॥ वण्महां ॥ असीति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ आयन्त-
इवेति तिलतण्डुलव्रीहीन् जुहुयात्कुमुदसौ गन्धिकोत्पलादीनि वीरकयेण वा
अतसी पुष्पाणामाकृष्णेनेति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ करवीरपुष्पाणि शतसहस्रा-
णि जुहुयात्सप्तसुवर्णानि लभन्ते ॥ एवमेव सौनर्चलिका व्याख्याताः ॥ इन्द्रवा-
वृहस्पतिमिति जपकाले देवताह्वानं कुर्याद्भुक्तकाले देवताह्वानं कुर्याद्भुक्तकाले
ना ॥ इन्द्राग्निर्मित्रावरुणेति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ अम इन्द्र अस्मे रुद्र इति ऋ-
ग्वेन चारण्यं गच्छेत्क्षेमेणागच्छति ॥ इमां त इत्यौदुम्बरसमिधामयुतं जु-

यजु.वि.
॥२७॥

हुयात् पशुकामः॥ अर्वाञ्चो अद्येति सर्पभये घृतं जुहुयादभयं भवति॥ मित्रं जुहु-
व इति मेधाकामोऽयुतं जुहुयात्॥ सहसम्पाताभिर्हुतं संखवेणैवमालोऽथायु-
ताभिमन्त्रितां कृत्वा पिबेत्परममेधावी भवति॥ अदब्धेभिः सवितरिति हिर-
ण्यकामो लाजां जुहुयादिरण्यं लभते॥ गाव उपा^{वता}वतमिति गवां शान्तिः॥ उपसू-
नव इति दधिमधुघृतं जुहुयात्पशुकामः॥ पुत्रकामश्च अनुत्तमात इति महा-
व्याहृतिवत्कर्म॥ पुत्रार्थे जपेत्॥ इमा उवेति वाचनाय प्रतिकर्म॥ अस्या ज-
रास इत्यध्याये सर्वत्र महाव्याहृतिवत्कर्म॥ अस्या जरास इत्यध्यायेन सर्वदे-
वताराधनं कुर्यात् प्रतिदिनं कार्षापणानामेकैकं लभते संघातेन मासेन लभते॥ ॥ २७॥
यज्ञाभत इति षड्विंशः शिवसङ्कल्पं मानस प्रशस्त्यर्थं जपेत्॥ शान्तिरुत्पद्यते॥

अ. ६

॥ २७॥

पितुन्नस्तोषमिति शत्रोर्नामगृहीत्वा भिचारद्रव्याणि जुहुयात् सद्यो म्रियते॥
पञ्चनद्य इति पद्मपुष्पाणां रक्तचन्दनाक्तानां शतसहस्रं जुहुयात्प्रजेत्पाद्यने॥
पञ्चनद्य इति पद्मपुष्पाणां रक्तचन्दनाक्तानां घृतपूर्णानां चतुष्वये इत्याय-
तने वाग्निमुपसमाधाय शतसहस्रं जुहुयाद्गवतीं पद्ममालिनीं पश्यति॥
यावज्जीवं धनं प्रयच्छति॥ इच्छया समृद्धो भवति॥ सिनीवालीति प्रजाकामो
नं जुहुयात्प्रजेत्पद्यते॥ अन्विदिति प्रजाभ्यः सुखादुकामो वरारोहणसमिधौ
दुबरदूर्वाश्च यथा सङ्गमः॥ त्वन्नोऽम इति पुत्रपशुरक्षाकाम आज्यं जुहुयात्॥
उत्तानायामवेति सद्योजातमात्रवत्सावलीढायां जिह्वां वोपस्पृशेद्गवोऽस-
या भवन्ति॥ इडायास्त्वेति गोकामः गोशफेनाज्याहुति सहस्रं जुहुयात्

यजु.वि.
॥ २८ ॥

गोशतं लभते ॥ त्वमग्न प्रथम इत्यग्निं सुनुयात्सर्वसमृद्धो भवति ॥ प्रवोम इति ष
ट्चेन पितृनर्चयेत्प्रजाकामः प्राहुतीः सहस्रं जुहुयात् गोशतं लभते ॥ सोमो धेनु
मिति चन्द्रग्रहे प्रौदुम्बरसमिधामयुतं जुहुयात्सुवर्णमुत्पद्यते ॥ देवेन न इति
यस्य धनमिच्छेत्तं ध्यायन् सर्वव्रीहीन् हुत्वा गच्छेत्प्रभूतं लभते ॥ अष्टौ चरव्यादि
ति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ त्वमग्न इत्यग्निं स्तर्पयेत्सर्वसमृद्धो भवति ॥ हिरण्यपा
णिरित्यभिचारवर्जं जपेदादित्याभिमुखस्तेजस्वी भवति ॥ हिरण्यहस्तो असु
रइति कस्यापि रक्षार्थं सर्वपानभिमन्त्र्य जपेत्सर्वसत्वेभ्योरक्षा भवति ॥ येन
पंथा इति पन्थानमारुह्य जपेत्क्षेमणा गच्छति ॥ उभा पिबत मन्विनेत्यन्विने
सुनुयाद्रूपकामः अधिकामरूपं लभते ॥ उषस्तदित्युषो देवतया महाव्याहृति

अ. ६

॥ २८ ॥

वत्कर्म पुत्रार्थं यद्यद्रव्यमुक्तं तेन होमः ॥ प्रातर्जितमिति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥
यदा बध्नादासायणा इति हिरण्यं सहस्राभिमन्त्रितं कृत्वा दक्षिणहस्ते बध्नीया
त्सर्वेषां पापदृष्टीनां दृष्टिदोषं व्यपोहति ॥ न च राजा किञ्चिद्विरुद्धमाचरति प्रि
यदर्शनो भवति ॥ परं मृत्योरिति बालानां गुर्विणीनां हस्ते सूत्रबन्धः ॥ प्रेतमृत
भये जपो होमश्च शक्तिः कार्यः शान्तिर्भवति ॥ प्रौढाया गर्भप्रसवकाले गर्भधा
रणे बन्ध्यायामृतवत्साया ऋतौ गोमांसं पललपायसापूपजांगलिकारण्यमांसं
दधिमधुघृताक्तमन्नं बलिं निवेदयेत्सार्वकामिकमेव मन्त्रं हुत्वा बलिं निवेद्य ज
पं कृत्वा शोषभुक् मैथुनं गच्छेत् गर्भस्तिष्ठति प्रथमे प्रतीतोऽभये द्वितीये पोषणं तृती
ये तर्पणं चतुर्थे धारणं पञ्चमे गर्भस्तिष्ठति ॥ अमोघं कर्मेत्याचक्षते ॥ अपाघममि

यजु. वि.
॥ २९ ॥

त्यपामार्गहोमः सर्वपापप्रशमनः सर्वदुःस्वप्ननाशनस्तेजस्कामश्च ॥ प्रायुष्मानमइत्या-
युः कामोरक्षाकामश्चान्यं जुहुयादायुष्मान्भवति ॥ रक्षासर्वभूतपिशाचेभ्यः ॥ इमंजी-
वेभ्य इति सितालोष्टं सहस्राभिमन्त्रितं कृत्वा चतुर्दिशं प्रक्षिपेत्सर्वदिक्षुरक्षा कृता भ-
वति ॥ इष्टानां दर्शनं भवति ॥ परोमे गामनेषतेति शिखाबन्धो मण्डलबन्धश्चात्मरक्षा
परवशीकरणे ॥ नुषहोमेन वश्यो भवति भयेषु जपेद्भयं भवति ॥ प्राणसंशये जपेद्भू-
यान्मुच्यते ॥ राजानं पश्यन्नपेद्भूयो भवति ॥ हन्तुमागच्छन्तं दृष्ट्वा जपेत्प्रणमति ॥ श-
र्कराभक्ष्यस्पर्शपुष्पफलादीनां चादानैर्वश्यो भवति ॥ एवमादीनि सौभाग्यकरणा-
नि स्नेहादिस्थापने च ॥ स्योना पृथिवीनो भवेति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ ॐ चं वाचमि-
तीन्द्रियविकलो जपेत्पूर्णेन्द्रियो भवति ॥ इन्द्रो विश्वस्येति द्विपदचतुष्पदानां श्रा-

प्र. ६

॥ २९ ॥

निकामो जुहुयात्सीरं शान्तिं भवति ॥ शन्नो मित्रेति जनमरणे चतुष्पदादीनां चो-
पसर्गे प्रत्यङ्गिरे ज्वरादिषुरो ग्रहगृहीतेषु स्वाध्याय परिसमाप्तौ उभयोर्व्रीहिहोमः ॥
सर्वमुपशमयति ॥ प्रादित्यादिषु ग्रहेषु निषमास्थितेषु ग्रहसमिद्धोमः ॥ पितान इ-
ति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ इउ एहीति यामेव धेनुमिच्छुति तस्या एव नाम परिजा-
प्य गो ॥ स्वामिशाब्दं कुर्यात्तस्या एवापतित गोमयेन गोप्रतिकृतिं कृत्वा तेनै-
व नाम्ना बध्नीयात् सव्येन गृहीत्वा पयोदधिमधुघृतं जुहुयात्तामेव धेनुं त्वभते ॥ प्र-
मोषं कर्मेत्याचक्षते ॥ यस्ते स्तन इति महाव्याहृतिवत्कर्म ॥ स्वाहा सूर्यस्येति वृ-
ष्टिकामः पयो जुहुयात्सद्यो वर्षति ॥ समुद्राय त्वेति नातनामानि जपेद्भूतो वाति
मेघो भ्रश्यति ॥ दिविधा इति दध्याहुति सहस्रं जुहुयात्सविता वरप्रदो भवति ॥ व्री-

यजु. वि.
॥ ३० ॥

हधादिभिर्वृष्टिकामो नारणं वर्षान्ते जुहुयाद्देतससमिद्धुड [] क्षीरनैलाक्तान्
जुहुयाद्देकामः ॥ स्वाशरुद्रायेतिरहस्यो मन्त्रः ॥ गवेधुकातपुलाञ्जुहुयाद्देनका
स्वाशप्राणेभ्य इति महाव्याहृतिवत्कर्मन ग्रामे कुर्यात् ॥ मनसः काममिति श्री
नाभ्योषन्सर्वाभ्युदयपुष्टिकामः ॥ अत्राप्रयुतं वश्यं कर्मैत्याचक्षते ॥ सद्यः फल
ति ॥ गोशफेनाज्याहुतिमहसं जुहुयात्सद्य एव गालभते ॥ नित्यं गोशफेन गोमय
होमेन सिद्धिर्भवति ॥ उग्रमेति विमुखो मन्त्रः सर्वकामप्रदो भवति ॥ गोपशुमरणे
गोष्ठमध्येऽग्निमुपसमाधाय वैकङ्कतसमिधामयुतं जुहुयात्परमशान्तिर्भवति ॥
महाजनमरणे ग्राममध्ये वा विल्वकाष्ठैरग्निं प्रज्वात्य उदुम्बरसमिधं जुहुयात्प
मशान्तिर्भवति ॥ उग्रं लोहितेनेति द्रव्यकामवर्जमेकादशभिर्महाव्याहृतिवत्कर्म

प्र. ६

॥ ३० ॥

प्रतिमन्त्रमेकादशचरून् प्रतिदिनं निर्वपेदेकादशैव धेनव उत्पद्यन्ते ॥ रावमन्ये
ष्वपिकामेषु हूयन्ते ॥ हुत्वादित्यमध्यापयेत् ॥ शेषेणोपतिष्ठेत्तस्य कर्मणः फल
माप्नोति अधिकं कल्याणकरो भवति ॥ एतत्कर्म पूर्वकर्मकृतफलप्रतिपादकं भ
वति ॥ पूर्वकर्मफलाभावाभावकृतस्य कर्मणः स चेदयुक्तस्य कर्मणो नैव फलमिति
तच्छ्रुत्वापेक्षयाऽमुष्मिल्लोके कृतस्य कर्मणः फलं हि सम्पत्तिः प्रत्ययं च न विद्या
धर्मपादप्रसारिते धनां जनानां जनसु पूर्ववर्णरसेषु नास्ति यज्ञविरोधित्वान् ॥
अनेनैव प्रकारेण सर्वमन्त्राः प्रकीर्तिताः ॥ येनोक्तास्तेनु सर्वे यज्ञास्काराः ॥ अथवा
सर्वमन्त्राणां विस्तरेण पृथक् पृथक् ॥ इति यजुर्विधानेष्वष्टोऽध्यायः ॥ ६ ॥ मुष्वापु
र्यारोयल एशीयार्थिकसोसायटीपुस्तकालयादानीतात्पुस्तकात्पुस्तकमिदं लि

यजु. नि.
॥ ३१ ॥

रिषितं भाण्डारकरपुरातत्त्वान्वेषणसंस्थात आनीतेन पुस्तकेन त्रिविदीत्युपना
मकेन चन्द्रेश्वरात्मजनानालालेन पं. श्री. हरिश्चन्द्रशास्त्रिणामाज्ञया सं. १९९७. प्र. ६
शके १८६२ चैत्र कृष्णैकादश्यां भौम वासरे ॥ शुभं भवतु लेखक पारकयोः ॥
॥ श्रीरस्तु ॥ पुस्तकमिदं पं. श्री. हरिश्चन्द्रशास्त्रिणं संग्रहलब्धेन पुस्तकद्वयेन
काशीतो नारायणशास्त्रिर्विस्ते प्रेषितेन पुस्तकेन च संशोधितम् ॥ शुद्धतरोऽस्य
पाठ इति विश्वसनीयम् ॥

॥ ३३ ॥